

ГОЛОВНА КНИГОЗБІРНЯ ЗАКАРПАТТЯ

13 вересня Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека (ЗОУНБ) відзначила своє 65-річчя.

Створено її було 1945 р. на базі Ужгородської публічної бібліотеки, яка з 1923 по 1945 р. функціонувала у так званому пасажі Баті, що з'єднає нинішні Театральну площу і вулицю А. Волошина. У спадок обласній бібліотеці дістався книжковий фонд її попередниці, що почав формуватися свого часу з подарунку від Ради земських музейних бібліотек (Прага) і зібрання відкритої 1902 р. народної бібліотеки Ужгорода австро-угорської доби.

"Нульовий цикл" у створенні нової бібліотеки тривав менше місяця, і вже 6 жовтня вона відкрила свої двері для перших відвідувачів. Книжковий фонд на момент відкриття налічував 2 000 примірників. У перший рік роботи книгозбірня мала 380 читачів, у другий – 800. Штат за перший рік зріс з шести до десяти осіб: директор, завідувачі читального залу, абонементу, відділів бібліографії та іноземної літератури, три бібліотекарі, кур'єр і прибиральниця. Протягом двох років до Бібліотеки надійшло 40 тис. прим. видань, у т. ч. із книгозбірень Києва, Львова, Москви, Ленінграда, Казані та інших міст. З 1947 р. Бібліотека почала одержувати обов'язковий платний примірник нових видань.

За всю історію ЗОУНБ тут змінилося вісім директорів. Першим був Д. Сас, згодом – Л. Качалко, П. Гаврилко, О. Стоколос, Д. Вдовін, П. Распопін, О. Пудсакуліч. З 1989 р. і до сьогодні заклад очолює заслужений працівник культури України Л. Григаш.

1952 р. до штату введено посаду заступника директора з наукової роботи, яку в різні часи обіймали М. Дулка, І. Киричок, Н. Коростильова, Г. Сторожук, О. Касьяненко, О. Дурунда, М. Івашко, а сьогодні – В. Лехцер.

У різні часи в штаті працювали, окрім випускників бібліотечних ВНЗ, ще й відомі письменники: С. Панько, В. Сочка, Г. Малик, Н. Панчук, заслужений артист України В. Арендаш, історик В. Неточаєв, фольклорист І. Хланта.

1961 р. Бібліотеку переведено в нинішнє приміщення на проспекті Свободи (тоді – просп. 40-річчя Жовтня), збільшено час роботи – до 22-ї години.

З початку 1960-х років Обласна бібліотека для дорослих розпочала активну науково-методичну, бібліографічну та науково-дослідну роботу. Запроваджується відкритий доступ до книжок у відділі абонементу. Проводяться літературні вечори, обговорення творів місцевих письменників. У 1965 р. фонд закладу склав уже 363 тис. документів. 1969 р. до структури Бібліотеки введено відділ книгозберігання. Почали виходити щорічники "Література про Закарпатську область", а згодом і щоквартальники "Поточний краєзнавчий бібліографічний покажчик літератури". В цей час активно працює МБА, який очолює О. Бардош.

1980 р. Бібліотека отримує свою сучасну назву. У 1980-ті роки щорічні надходження до неї становили 24-25 тис. прим. документів. Наприкінці десятиліття книгозбірня обслуговувала 15 тис. користувачів на рік.

Зусиллями завідувачки відділу іноземної літератури П. Гадар, яка першою в історії Бібліотеки отримала звання "Заслужений працівник культури України", створено клуб шанувальників угорської літератури ім. Гізели Дравої. У ЗОУНБ відбуваються вечори класичної музики, стають регулярними фотовиставки і мистецькі вернісажі. До урочистих заходів, що проводяться в області, організовуються різноманітні виїзні виставки. Зусиллями бібліотекаря М. Рушак в обласній пресі регулярно з'являється інформація про нові надходження краєзнавчої тематики.

Здобуття Україною незалежності відкрило перед ЗОУНБ ширші обрії, поставило додаткові завдання і виявило нові проблеми, зокрема, принципово змінилася система комплектування фондів.

У 1990-ті роки Бібліотека пережила фінансові труднощі, давалися взнаки застарілі комунікації, відсутність ремонту протягом багатьох років. Тим не менше ЗОУНБ продовжувала розвиватися. Так, протягом 1995–1999 рр. здійснено повну перевірку бібліотечних фондів, якої не було з 1946 р. Розширюється соціокультурна діяльність книгозбірні: 1995 р. проведено конкурс угорських декламаторів, 1996 р. – свято угорської книги, пройшли дні словацької, румунської, німецької книги – мовами національних груп, які компактно проживають у краї.

З початком нового тисячоліття, коли суспільство пододало перші труднощі, пов'язані з переходом до ринкових відносин, діяльність ЗОУНБ активізується. На 2000 р. її штат налічував вже 61 особу. Бібліотека стала співorganizатором Ужгородської книжкової виставки-ярмарку "Книжковий Миколай" (разом з Асоціацією творчих жінок "Нова Форма"), яка упродовж 2001–2007 рр. проводилася в м. Ужгороді напередодні Дня св. Миколая, щораз розширюючи свої масштаби (винятком став тільки "революційний" 2004-й, коли виставка пройшла у звуженому форматі). Найперша з виставок-ярмарків відбулася саме в читальній залі Бібліотеки, надалі проводилась у більших залах обласного центру, але основну організаційну роботу все одно виконували бібліотечні працівники. За результатами кожної виставки-ярмарку ЗОУНБ випускала спеціальний бюлетень із переліком усіх учасників, презентацій, відгуками преси.

2003 р. читацький актив започаткував акцію "Подаруй бібліотеці картину". Її ініціював журналіст О. Гаврош, надавши старовинну гравюру з власного зібрання. Свої картини подарували художники Н. Сіма-Павлишина, В. Вовчок та інші митці.

Досить розгалуженою є видавнича діяльність ЗОУНБ. За свою історію вона видала близько 150 бібліографічних покажчиків, серед яких найбільше персональних, що з 2007 року виходять у серії "Корифеї Закарпаття: бібліографія". Останнє з подібних видань

С. Федака

випущено 2009 р. до ювілею класика закарпатської літератури, автора відомого роману "Жменяки" М. Томчания. Того ж року побачили світ покажчики "Книга з автографом", де вміщено інформацію про 764 книги, подаровані Бібліотеці і підписані їхніми авторами, а також "Закарпатські митці – лауреати Шевченківської премії", в котрому подано життєписи і бібліографію десяти лауреатів – жителів чи уродженців краю. Вже цього року випущено покажчик "Колекція книг О. Довганича у фондах ЗОУНБ".

Від 1977 р. видається "Календар краєзнавчих пам'ятних дат". Його укладачем довгі роки була Т. Васильєва, яка об'єднала навколо цього видання унікальний колектив авторів-науковців різних напрямів діяльності.

З 2003 р. друкується покажчик "Книга Закарпаття". Наразі вийшло сім річників, котрі включають відомості щодо всіх книжок місцевих видавництв (а також тих, що видані за межами області, але присвячені нашому краю), котрі надійшли до фондів Бібліотеки. Оскільки подеколи обов'язковий примірник видавництва надсилають невчасно, в кожному покажчику є додаткова позначка для книжок, що надійшли із запізненням.

Значна увага приділяється висвітленню історії ЗОУНБ і бібліотечної справи на Закарпатті. Так, працівники Бібліотеки підготували збірник "Бібліотечне Закарпаття: сторінки історії та сучасності" (Ужгород, 2002), який відкрив для історії бібліотечної справи понад 100 імен її подвижників. Цікавим і корисним не тільки для бібліотечної громадськості є видання "Бібліотечна орбіта інформаційного суспільства" (Ужгород, 2005), адже тут можна дізнатись не лише про бібліотеки області, а й про можливості провідних бібліотек України.

На початку 2003 р. завдяки грантам Посольства США в Україні та Міжнародного фонду "Відродження" в Бібліотеці почав діяти Інтернет-центр, відкритий за програмою "Інтернет у публічних бібліотеках", у 2005 – Регіональний інформаційний центр, у 2006 – Центр європейської інформації.

У цей час вводиться до штату посада заступника директора з питань інформатизації. Цю ділянку очолює Г. Ковальчук. Розпочинається новий етап в історії бібліотеки – комп'ютеризація. Створюється відділ електронних інформаційних ресурсів, який забезпечує безкоштовний доступ до Інтернету.

Сьогодні Бібліотека має 54 комп'ютери, 16 принтерів, 2 сканери, які об'єднано в мережу з двох незалежних підсистем – службової та для обслуговування користувачів. У читальній залі завдяки Wi-Fi користувачі працюють з власними ПК. Для бібліотекарів проводяться регулярні заняття з питань використання комп'ютерної техніки у професійній діяльності. Створю-

ються власні електронні ресурси. ЕК нараховує понад 86,0 тис. записів, починаючи з 2003 року, розпочато введення до нього записів і більш ранніх документів. Постійно поновлюється сайт ЗОУНБ, активно працює служба "Віртуальна довідка", здійснюється оцифрування раритетних краєзнавчих документів тощо.

У липні 2004 р., також за підтримки Посольства США в Україні, відкрито інформаційно-ресурсний центр "Вікно в Америку", на базі якого щотижня відбуваються засідання англомовного клубу. Центр користується популярністю, має свою аудиторію. Також тут встановлено зв'язки з бібліотекою міста-побратима Корваліс (США), підписано угоду про співпрацю, втілюється в життя спільний проект бібліотек-посестер на допомогу інтегруванню в суспільство вихованців школи-інтернату с. Часлівці Ужгородського району (дітей, які позбавлені батьківського піклування), здійснено взаємні відвідини.

Практично кожний член Закарпатського відділення Національної спілки письменників України мав у ЗОУНБ бодай один творчий вечір (а частіше – цілу низку). Не менш активно презентуються тут і численні позаспілчанські автори, а також гості області: В. Шкляр, І. Римарук, А. Курков, М. Матіос, А. Кокотюха з Києва; Ю. Бача, М. Мушинка з

Пряшева, О. Мороз із США, Р. Магочія із Канади та багато інших. Також Бібліотека люб'язно надавала свої приміщення для дебютних виступів авторів-початківців – І. Надворної, В. Коврея, М. Бонь-Якубишин, Н. Довганич, Ю. Кушніра, Р. Ялча. Вони виступали в рамках клубу літературних дебютів "Нові імена в сучасній українській літературі", який діє з 2007 р.

Із найбільш оригінальних презентацій останніх років можна назвати зустріч із американським письменником С. Мак-Калогом, який проживав в Ужгороді й писав про наше місто, та з С. Бандерою-онуком, котрий представляв книжку про Карпатську Україну. Проведено і сотні меморіальних вечорів, присвячених багатьом українським, російським і особливо закарпатським класикам літератури і мистецтва.

На кінець 2009 р. фонд Бібліотеки становив 416,0 тис. документів, у т. ч. 351 419 книг (84,5%), 63 387 періодичних видань (15,2%), 785 аудіовізуальних матеріалів (0,2%), 410 електронних видань (0,1%). У фонді документи українською мовою становлять 25,1%, російською – 63,3%, угорською – 7,8%, словацькою – 1,3%, німецькою – 0,7%, румунською – 0,01%, іншими мовами – 1,8%.

Протягом 2009 р. до ЗОУНБ надійшло 7 758 документів, було обслуговано 20 260 користувачів, видано 423 080 прим. документів, виготовлено понад 70 тис. ксерокопій. Організовано 119 книжкових виставок, проведено 27 екскурсій по Бібліотеці. Надано 15 853 інфор-

Вечір пам'яті письменника М. Томчания

Гості Бібліотеки – ансамбль Магарімби (м. Корваліс, США)

мації в режимі "питання – відповідь", з 208 консультацій щодо користування бібліотечними ресурсами, проведено 10 загальнобібліотечних днів інформації.

Вагомою є і методична робота ЗОУНБ. Лише за 2009 р. її працівники здійснили 49 виїздів з метою надання методичної допомоги, проведення експертно-діагностичного аналізу діяльності районних бібліотечних систем; організовано 19 заходів на допомогу підвищенню фахового рівня бібліотекарів області (чому, до речі, з 2007 року слугують і видання серії "Бібліо-клас"), проведено День сільської бібліотеки в ЗОУНБ. Сільська книгозбірня сьогодні в центрі уваги методичного центру. Завдяки огляду-конкурсу "Сільська бібліотека року", ініційованому ЗОУНБ і підтриманому управлінням культури облдержадміністрації та обкомом профспілки працівників культури, залученню Бібліотекою спонсорів, протягом 3 років у кожному районі – не менш як у 10–15 сільських філіях – підвищився рівень обслуговування та авторитет книгозбірень у місцевій громаді.

У кінці 1990-х років до штату Бібліотеки було введено посаду заступника директора з адміністративно-господарської частини, на яку призначено Х. Шкоду. З цього часу зовнішній вигляд бібліотеки почав змінюватись, а в 2005–2007 рр. здійснено найбільш масштабний за весь час існування бібліотечної будівлі ре-

монт – перекрито дах, відремонтовано читальну залу, замінено систему опалення, прибудовано технічні приміщення. Спонсором робіт виступило автоскладальне підприємство "Єврокар", яке надало фінансову допомогу в розмірі близько 500,0 тис. грн.

У ЗОУНБ працює дружній, мобільний колектив. Понад 30 років сумлінної праці віддали рідній установі Г. Місєвра, Г. Бобонич, Н. Волошина, М. Гумен, І. Горват, Р. Фаїзова та ін., які підтримують і навчають молодь. Щороку поповнюється штат закладу випускниками Ужгородського коледжу культури і мистецтв, котрі обов'язково продовжують здобувати повну вищу освіту на Ужгородському факультеті КНУКіМ.

65 років – для історії коротка мить! Але для Бібліотеки – це славний шлях, адже за цей час її користувачами стали декілька поколінь людей, які не уявляють свого життя без неї!

На сьогодні Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека є одним із головних осередків культурного життя області, без участі якого не відбувається жодної серйозної мистецької чи літературної акції. Вона у пошуках нових форм і методів роботи, відкрита новим віянням у громадсько-культурному русі.

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ НА ЦЮ КНИГУ!

З ГЛИБИН ПАМ'ЯТІ

Неформальний відгук на книгу В. Бабича «Тарасовичі»

У житті кожної людини рано чи пізно настає пора, коли «час збирати каміння», момент, коли хочеться оглянутися на пройдений життєвий шлях і підбити підсумки. У людини творчої це прагнення виливається в потребу впорядкувати свої думки, враження, життєвий досвід у писаному слові. Мемуари видатних людей, що залишили помітний слід у житті суспільства, – не дивина. В них відображається дух епохи, грандіозні події, карколомні злети й падіння, непересічні характери, одним словом – героїчний пафос на оголеному нерві історії.

А тим часом історія країни, чи навіть окремого її селища, села складається не тільки з героїчних епопей, підкорень, боротьби, а й зі спокійного плину річки, першої рибалки, вечірніх посиденьок із сусідами, шкільних вражень, теплих рук матері, сільських бувальщин із такими сюжетами, що куди там шекспірівським. Оцю історію країни можна, як промінь сонця у краплі води, переломити в історії однієї вулиці, ба, й однієї родини – якщо, звісно, писати тую історію з лагідним сумом і ніжним щемом. Таке під силу лише цільній натурі, людині світлої душі та багатого життєвого досвіду, якого вистачить, щоб зробити потрібні узагальнення й провести читача дверима споминів у безмір невигаданої історії своєї „малої землі“, з якої починається велика Батьківщина.

І це стало до снаги кандидату історичних наук, відомому діячу бібліотечної справи Василю Степановичу Бабичу, книга якого „Тарасовичі: спогади, бувальщини“ вийшла друком на початку цього року. На її сторінках

допитливий читач знайде і спогади, і бувальщини про рідне село автора Тарасовичі, на Київщині (з княжої доби), яке 1964 року розчерком пера з далекого московського центру радянської ойкумени було поглинуте водами Київського водосховища – повені економічного волонтаризму. В побуті й традиціях села, мальовничо переданих через віддзеркалення доль родини В. Бабича та інших сільських родин, стає помітною тяглість світогляду і духовності сільської культури з глибини століть. Химерні, часом на межі ймовірності, оповіді про нелегку, примхливу „життєву ниву“ тарасовицьких селян виказують їхню правічну близькість з природою, бароковість мислення, життєствердний оптимізм.

Хочеться відзначити той позитивний момент духовного розкріпачення, який став можливим лише у незалежній Україні – появу жанру малої історії, спрямованої на літописання невеликих поселень, яку підтримують ентузіасти, без перебільшення, залюблені у свою справу. Творчість у такому жанрі, як і у великих літературних формах, потребує певної самодисципліни, зосередженості на головному, а може і своєрідного духовного посту, який заганяє сприйняття та дозволяє з безлічі фактів, сюжетів вихопити те, що знайде відгомін у спорідненій душі читача. Адже ідея написати новелу свого життя, повість про свою вітчизну не оминає, мабуть, кожної української голови, та не в кожній затримується, а тим паче, втілюється у папір. А ви ж можете погортати сторінки такого втілення, ніби сторінки власного життя.

В. Патока

